de Afval Spiegel

Rapport

Evaluatie afvalinzameling gemeente Leudal

Dossiernummer: 22CC127

Tilburg, 17 april 2023

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting 3

1. Inleiding 4

2. Resultaten 5

2.1 Effect op scheidingsgedrag 5

2.2 Effect op kosten/ afvalstoffenheffing 6

3. Conclusies en aanbevelingen 7

Bijlage 1 Inzamelresultaten 9

Bijlage 2 Samenstelling fijn restafval 10

Bijlage 3 Hoogte afvalstoffenheffing 11

Contact 12

Bestuurlijke samenvatting

De gewijzigde inzamelsystematiek en de manier waarop Leudal het principe ‘de vervuiler betaalt’ invult, namelijk betalen voor elke lediging van de restafvalcontainer dan wel inworp in de verzamelcontainer, heeft erin geresulteerd dat de gemeente wat betreft scheidingsresultaat in de top van Nederland zit.

De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner in 2023 is voor Leudal gelet op het resultaat in 2022 (107 kilogram) haalbaar. Een verdere verlaging van de hoeveelheid fijn restafval door nog meer GFT-afval, papier, PMD, glas en textiel gescheiden in te zamelen is nog beperkt mogelijk. Winst is nog te behalen door op het milieupark nog beter voor te scheiden waardoor de hoeveelheid grof restafval vermindert.

Belangrijkste issue is de kwaliteit van het gescheiden ingezamelde PMD en GFT-afval. Deze beide fracties zijn bovenmatig vervuild, GFT-afval met 10% en PMD met 36%.

Voor PMD is een duidelijk aanwijsbare reden voor de vervuiling, namelijk het inzamelsysteem. Alhoewel Leudal tot op heden nog niet te maken heeft gehad met afkeur van PMD-vrachten, neemt de kans hierop toe. De controle op de overslag gaat verscherpt worden. PMD dat in de mate zoals in Leudal vervuild is zal steeds vaker worden afgekeurd en afgevoerd c.q. verwerkt als restafval. Aanbeveling is om van inzameling met verzamelcontainers over te schakelen naar een inzameling aan huis met zakken. Deze methode, zo blijkt uit landelijk onderzoek en ook in de gemeenten Maasgouw en Roerdalen, voorkomt bovenmatige vervuiling en vermindert het risico op afkeur en de hiermee gepaard gaande negatieve financiële consequenties.

Voor GFT-afval is de aanbeveling om te onderzoeken in welke inzamelroutes de gemeente vooral te maken heeft met vervuiling en in deze wijken te starten met controle en handhaving. Een controle- en handhavingssysteem dat erop is gericht om sterk vervuilde GFT-containers niet te legen en inwoners hierop aan te spreken, beperkt de kans op afkeur van de gehele vracht bij de overslag/ verwerker. Uiteindelijk is het van belang dat inwoners persoonlijk worden aangesproken op hun verkeerde gedrag.

5% van de huishoudens biedt de restafvalcontainer nooit aan. Dit is een laag percentage, maar wel waard om verder te onderzoeken. Het is uit oogpunt van zorgplicht van de gemeente wenselijk om deze groep te bevragen wat zij met hun afval doen.

Tenslotte, de systematiek van vijf verschillende inhoudsmaten maakt de uitvoering van het opleggen van de afvalstoffenheffing, het beheer van de voorraad en de communicatie hierover complex en duur. Ook de afhankelijkheid van één leverancier is een niet wenselijke situatie. Aanbeveling is om deze systematiek in al haar aspecten nog eens goed tegen het licht te houden.

1. Inleiding

In de gemeente Leudal functioneert sinds 1 januari 2022 een gewijzigde inzameling van fijn restafval en GFT-afval. De inzameling van PMD, papier, glas, textiel en het grof afval via het milieupark is ongewijzigd. De keuze voor huishoudens uit verschillende containermaten voor zowel GFT- als fijn restafval is in de nieuwe situatie gehandhaafd.

De manier waarop de kosten met huishoudens worden verrekend sluit meer dan voorheen aan bij het principe 'de vervuiler betaalt' dat de gemeente al in milde vorm hanteerde. Volgens dit principe zijn huishoudens die minder restafval hebben doordat ze afval beter scheiden goedkoper uit dan huishoudens die meer restafval hebben.

Belangrijkste wijzigingen in 2022

- De inzamelfrequentie van de restafvalcontainer is verlaagd van 1 keer per twee weken naar 1 keer per vier weken.
- Naast een 40, 60, 80 en 140 liter maat GFT-container hebben huishoudens ook de keuze voor een 240 liter maat.
- Alle huishoudens konden eenmalig op verzoek een aanrechtbakje voor het organische keukenafval krijgen.
- Bewoners van appartementen kunnen hun restafval kwijt in verzamelcontainers (pasjessysteem is nog niet overal gerealiseerd).
- Voor 2022 was er nog geen GFT-inzameling bij appartementen. Nu kunnen deze bewoners hun GFT-afval wel gescheiden aanbieden in een speciale zuil dichtbij of in een GFT-container achter het pand.
- Vanaf 2022 betalen huishoudens naast een vastrechtbedrag voor elke keer dat ze de restafvalcontainer aan de straat zetten. Zowel het vastrechtbedrag als het ledigingstarief is afhankelijk van de maat container (40, 60, 80, 140 of 240 liter). Deze financiële prikkel sluit meer aan bij het principe 'de vervuiler betaalt' dan de oude systematiek waarbij de eerste 14 ledigingen in het vastrechtbedrag waren opgenomen. Ook betalen huishoudens niet meer zoals voorheen apart voor het gebruik van de GFT-container. Deze kosten zitten nu in het vastrechtbedrag.
- Appartement-bewoners betalen naast een vastrechtbedrag een tarief per inworp in de verzamelcontainer (daar waar deze voorziening is gerealiseerd). Voorheen betaalden zij alleen een vastrechtbedrag.

De 40, 60 en 80 liter maten zijn bakken die worden ingezet in een 140 liter container.

In drie bijlagen wordt de evaluatie verder toegelicht.

1. Inzamelresultaten
2. Samenstelling fijn restafval
3. Hoogte afvalstoffenheffing

2. Resultaten

Het resultaat van de wijzigingen is te onderscheiden in:
1. effect op het scheidingsgedrag;
2. effect op de kosten/ afvalstoffenheffing.

2.1 Effect op scheidingsgedrag

De wijzigingen hebben een positief effect gehad op het scheidingsgedrag van de inwoners. Voor een belangrijk deel bepalend voor het resultaat zijn fijn restafval, GFT-afval en PMD.

Minder fijn restafval in de container	- 45%
Meer GFT-afval	+ 29%
Meer PMD	+ 33%

Tabel 1 Resultaat fijn restafval, GFT-afval en PMD

De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner in 2023 is voor Leudal gelet op het resultaat in 2022 haalbaar.

Kg per inwoner	2021	2022	2022 t.o.v. 2021
Fijn restafval in container	141	77	- 45%
Grof restafval op milieupark	26	29	+ 13%
Totaal restafval	167	107	- 36%

Tabel 2 Resultaat restafval versus doelstelling

De kwaliteit van het gescheiden ingezamelde GFT-afval en PMD staat in Leudal, net zoals in de rest van Nederland, onder druk. Veel vervuiling verhoogt het risico op afkeur met als gevolg negatieve financiële consequenties.

GFT-afval

Betere scheiding

- Inwoners zijn zowel tuinafval (het T-deel) als groente-, fruit- en etensresten (GF-deel) beter gaan scheiden. Dit is ook terug te zien in minder GFT-afval in de restafvalcontainer (van 42% naar 29%).
- Met name het beter scheiden van groente-, fruit- en etensresten is een zeer positief resultaat dat in maar weinig andere gemeenten te zien is.

Vervuiling

- Belangrijk aandachtspunt is de grote mate van vervuiling (10%) die de kans op afkeur vergroot. Vervuild GFT-afval is namelijk niet geschikt om hoogwaardige compost van te maken. Afgekeurd GFT-afval moet voor het hogere verwerkingstarief als restafval worden afgevoerd en verwerkt (€ 40 versus € 110).

PMD

Vervuiling

- Er is weliswaar meer PMD ingezameld, maar het PMD is van slechte kwaliteit (36% vervuiling).
- Alhoewel Leudal tot op heden nog niet te maken heeft gehad met afkeur van PMD-vrachten, neemt de kans hierop toe. De controle op de overslag gaat verscherpt worden. PMD dat in de mate zoals in Leudal vervuild is zal steeds vaker worden afgekeurd en afgevoerd c.q. verwerkt als restafval.
- Voor elke ton PMD die wordt afgekeurd loopt de gemeente niet alleen de vergoeding van € 218 vanuit het Afvalfonds Verpakkingen mis, maar betaalt daarnaast ook nog eens € 110 omdat het materiaal moet worden verwerkt als restafval (verbranding). Dit is een groot financieel risico. In 2022 is in Leudal 1.300 ton PMD ingezameld.

Alternatieve inzamelmethode

- De huidige manier van inzamelen met verzamelcontainers is niet toekomstbestendig. Een systeemverandering is noodzakelijk. Ervaringen landelijk en ook in de gemeenten Maasgouw en Roerdalen laten zien dat PMD ingezameld aan huis met speciale zakken gemiddeld genomen het minst vervuild is (landelijk 20% en in Maasgouw en Roerdalen respectievelijk 19% en 12%).
- Waarom scoort de zak beter? De PMD-zak is transparant en schoon PMD weegt niet veel, zodat de inzamelaar ter plekke ziet of er alleen PMD in zit of ook vervuiling. Van een ondoorzichtige huisvuilzak kan de inhoud niet gecontroleerd worden. Bij het gebruik van een doorzichtige zak kan de inzamelaar meteen controleren op de inhoud en de zak laten staan als er vervuiling in zit.

2.2 Effect op kosten/ afvalstoffenheffing

Voor het inzamelen van restafval en GFT-afval met containers zijn verschillende volumematen in gebruik. Huishoudens met een 40, 60 of 80 liter restafvalcontainer betalen het laagste vastrechtbedrag en huishoudens met een 240 liter het hoogste. Het tarief voor huishoudens met een 140 liter maat zit hier tussenin. Het ledigingstarief is per volumemaat verschillend, maar in tarief per liter gelijk.

Vijf maten containers

- De situatie in Leudal (en Maasgouw en Roerdalen) met vijf verschillende volumematen voor GFT-afval en restafval is redelijk uniek in Nederland. De meeste gemeenten hebben voor beide fracties maximaal twee maten in de aanbieding. Deze uniekheid maakt een goede vergelijking en inschatting van te verwachten effecten lastig.
- De keuze voor vijf inhoudsmaten maakt de uitvoering van het opleggen van de afvalstoffenheffing door BSGW, het beheer van de voorraad door RD Maasland en de communicatie hierover complex en duur.
- Er is slechts één leverancier die de inzetbakken van 40, 60 en 80 liter en de bijbehorende 140 liter maat kan leveren. De inzetbakken kunnen alleen in de containers van die leverancier.
- Ook is het voor inwoners moeilijk te bepalen wat de juiste inhoudsmaat voor hun situatie is.

Containerwisselingen

- Eind 2021 en nogmaals in het najaar van 2022 hadden huishoudens de mogelijkheid om eenmalig de GFT- en/ of restafvalcontainer te wisselen voor een andere volumemaat.
- Er zijn meer containerwisselingen uitgevoerd dan verwacht. Met name hebben meer huishoudens dan verwacht hun 240 liter restafvalcontainer geruild voor een 140 liter maat. Een aanzienlijk deel van deze huishoudens heeft ook gebruik gemaakt van de mogelijkheid om de 140 liter GFT-container te ruilen voor een 240 liter maat.

Effect containerwisselingen op kosten

- Meer kleine restafvalcontainers met een lager vastrechtbedrag en ledigingstarief, die ook nog minder dan verwacht worden aangeboden, betekent dat de inkomsten voor de gemeente achterblijven bij waar in de berekening van de tarieven van is uitgegaan. Hiernaast heeft 5% van de huishoudens de restafvalcontainer geen enkele keer aangeboden. Zij maken gebruik van andere voorzieningen. Ook deze inkomsten mist de gemeente. Dit is overigens een laag percentage in vergelijking met andere diftargemeenten.
- Mede om dit risico op een tekort aan inkomsten ter verlagen zijn de tarieven in 2023 verhoogd.

Afvalstoffenheffing 2022

- Een huishouden met een 40, 60, 80 of 140 liter containermaat voor restafval en een gemiddeld aantal ledigingen is in 2022 goedkoper uit dan in 2021.
- Een huishouden met een 240 liter restafvalcontainer en zij die gebruik maken van een verzamelcontainer zijn in 2022 duurder uit dan in 2021.

3. Conclusies en aanbevelingen

1. *Fijn restafval:* De doelstelling van 100 kilogram restafval per inwoner in 2023 is voor Leudal gelet op het resultaat in 2022 haalbaar. Voor fijn restafval is de score goed op weg. Een verdere verlaging van de hoeveelheid fijn restafval is nog mogelijk wanneer luiers gescheiden worden ingezameld. Hiervoor kan de gemeente kiezen zodra er verwerkingscapaciteit beschikbaar is. Een verdere verbetering van de gescheiden inzameling van GFT-afval, papier, PMD, glas en textiel is beperkt mogelijk.
2. *Grof restafval:* Aandacht is nodig voor het grof restafval dat inwoners aanbieden op het milieupark. Zijn er nog mogelijkheden om er voor te zorgen dat inwoners de verschillende afvalsoorten op het milieupark nog beter scheiden? Hierbij kan worden gedacht aan specifieke communicatie ter plaatse en via de websites van Leudal en RD Maasland, bewegwijzering, routing, tarifering of instructie van de medewerkers. Aanbeveling is om deze opties en de te verwachte effecten in kaart te brengen en voor de implementatie een actieplan op te stellen. Uitvoering in 2023.
3. *PMD:* De inzameling van PMD met verzamelcontainers is niet toekomstbestendig. Aanbeveling is om over te schakelen naar een inzameling aan huis met zakken. Deze methode, zo blijkt uit landelijk onderzoek en ook in de gemeenten Maasgouw en Roerdalen, voorkomt bovenmatige vervuiling en vermindert het risico op afkeur en de hiermee gepaard gaande negatieve financiële consequenties. Onderwerp van aandacht is wat te doen met de vrijkomende verzamelcontainers. Zijn die deels nog te gebruiken voor andere afvalsoorten of kunnen ze worden weggehaald? Realisatie van de omschakeling kan plaatsvinden in 2023 en 2024.

4. *GFT-afval:* Verbetering van het inzamelresultaat van GFT-afval is nog beperkt mogelijk. De focus zal moeten liggen op verbetering van de kwaliteit. Aanbeveling is om te onderzoeken in welke inzamelroutes de gemeente vooral te maken heeft met vervuiling.

   Chauffeurs en beladers weten meestal welke inzamelroutes slecht zijn. Ga af op hun ervaring en selecteer routes die het 'verdienen' om gecontroleerd te worden. Een controle- en handhavingssysteem dat erop is gericht om sterk vervuilde GFT-containers niet te legen en inwoners hierop aan te spreken, beperkt de kans op afkeur van de gehele vracht bij de overslag/ verwerker. WhatsApp-groepen waarin chauffeurs, opzichters, afvalcoaches en boa's elkaar informeren over aangetroffen vervuilingen en direct actie kunnen ondernemen kan een prima instrument zijn om de vervuiling in de hand te houden. Uiteindelijk is het van belang dat inwoners persoonlijk worden aangesproken op hun verkeerde gedrag. Uitvoering structureel.

5. *Nulaanbieders:* 5% nulaanbieders voor de restafvalcontainer is een laag percentage, maar wel waard om verder te onderzoeken. Wat doen deze huishoudens met hun restafval? Scheiden ze het afval zo goed dat ze geen restafval overhouden. Dat lijkt in veel gevallen hoogst onwaarschijnlijk. Ze zullen waarschijnlijk ook alternatieve afvoerkanalen gebruiken, zoals bijvoorbeeld meenemen naar het werk. Het is uit oogpunt van zorgplicht van de gemeente wenselijk om deze groep hierover te bevragen. Uitvoering in 2023.

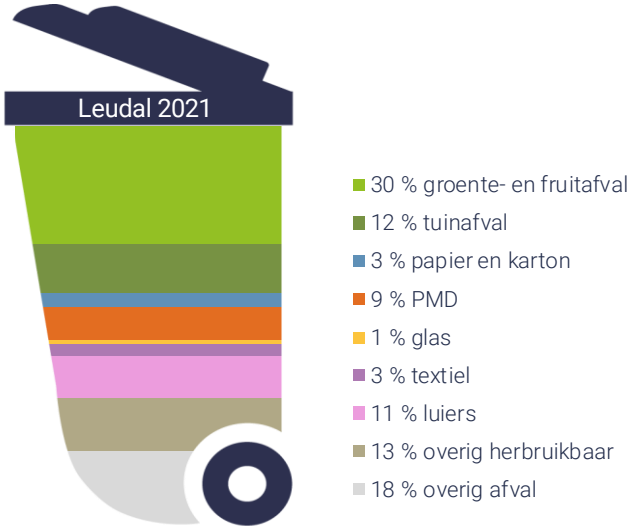
6. *Vijf inhoudsmaten:* De systematiek van vijf verschillende inhoudsmaten maakt de uitvoering van de heffing, het beheer van de voorraad en de communicatie hierover complex en duur. Ook de afhankelijkheid van één leverancier is een niet wenselijke situatie. Aanbeveling is om deze systematiek in al haar aspecten nog eens goed tegen het licht te houden. Onderzoek in 2023.

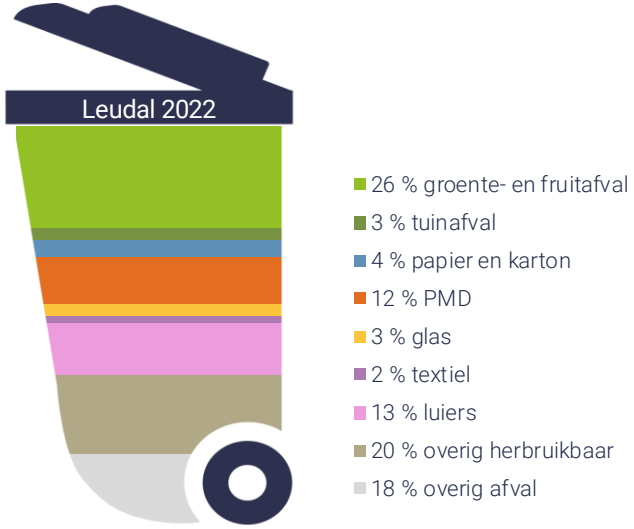
Bijlage 1 Inzamelresultaten

Leudal *Hoeveelheden* *in kg per inwoner*	2021	2022	*verschil* *2022 tov 2021*		CBS niet stedelijk 2021*
fijn restafval	141	77	*-64*	*-45%*	151
GFT	101	131	*+30*	*+29%*	162
papier	64	59	*-5*	*-8%*	66
PMD	27	37	*+9*	*+33%*	32
glas	26	27	*+1*	*+2%*	29
textiel	6,6	6,6	*-0,1*	*-1%*	5,0
KCA	1,3	1,2	*-0,1*	*-11%*	1,7
overig gescheiden	nvt	nvt	nvt	nvt	4,9
subtotaal fijn huishoudelijk afval	**367**	**338**	***-30***	***-8%***	452
grof restafval	26	29	*+3*	*+13%*	24
grof tuinafval	68	65	*-3*	*-4%*	65
puin	36	35	*-0,4*	*-1%*	45
hout	25	25	*-1*	*-3%*	39
overig gescheiden	10	11	*+0*	*+4%*	76
subtotaal grof huishoudelijk afval	**165**	**165**	***+0***	***-0,1%***	249
totaal restafval (fijn + grof restafval)	167	107	*-60*	*-36%*	175
totaal gescheiden	366	396	*+30*	*+8%*	526
totaal fijn en grof huishoudelijk afval	**533**	**503**	***-30***	***-6%***	701
percentage hergebruik	*69%*	*79%*	***+10%***		*75%*

** Gemiddelde vergelijkbare gemeenten. Cijfers CBS 2022 nog niet beschikbaar*

Bijlage 2 Samenstelling fijn restafval

Bijlage 3 Hoogte afvalstoffenheffing

Op basis van aantallen ledigingen (gecorrigeerd voor de nulaanbieders) en tarieven 2022 is de afvalstoffenheffing van een gemiddeld huishouden in Leudal in 2022 berekend per containermaat voor restafval en vergeleken met de prognose voor 2022 en de heffing in 2021.

Een huishouden met een 40, 60, 80 of 140 liter containermaat en een gemiddeld aantal ledigingen is in 2022 in alle gevallen goedkoper uit dan in 2021.

Een huishouden met een 240 liter en vooral de huishoudens die gebruik maken van een ondergrondse restafvalcontainer zijn beduidend duurder uit dan in 2021

Leudal	prognose 2022			werkelijk 2022			2021
	vastrecht	variabel	totaal	vastrecht	variabel	totaal	totaal
40 liter container	€ 102	€ 26	€ 128	€ 102	€ 6	€ 108	€ 166
60 liter container	€ 102	€ 39	€ 141	€ 102	€ 15	€ 117	€ 166
80 liter container	€ 102	€ 52	€ 154	€ 102	€ 24	€ 126	€ 176
140 liter container	€ 132	€ 70	€ 202	€ 132	€ 49	€ 181	€ 208
240 liter container	€ 162	€ 96	€ 258	€ 162	€ 108	€ 270	€ 261
HB 60 liter inworp	€ 102	€ 39	€ 141	€ 102	€ 96	€ 198	€ 161

Tabel Afvalstoffenheffing bij gemiddeld aantal ledigingen/ inworpen

Contact

De AfvalSpiegel
Kraaivenstraat 21-15
5048 AB Tilburg

085 773 19 95
www.deafvalspiegel.nl

